

[K] **“OORLOGSWINTER”.**
EEN VOLWASSEN OORLOGSFILM NAAR
HET BOEK VAN JAN TERLOUW

Filmmaker Martin Koolhoven (Den Haag, 1969) voldoet volledig aan het dogma dat de Nederlandse cineast Jos Stelling ooit formuleerde: echte regisseurs zijn klein, roken als een schoorsteen en gaan consequent in het zwart gekleed. (Niet toevallig zijn de drie eigenschappen natuurlijk ook uitstekend toe te passen op Stelling zelf.) En als er één “echte regisseur” is in Nederland, dan is het Koolhoven, de man van wie sinds zijn afstuderen aan de Nederlandse Filmacademie veelvuldig gezegd wordt dat er celluloid door zijn aderen stroomt.

Zijn nieuwste film *Oorlogswinter* is zijn meest volwassen film tot nu toe — en misschien ook wel zijn beste. De film is gebaseerd op het gelijknamige jeugdboek van Jan Terlouw, maar is zeker geen jeugdfilm in de zin dat hij alleen geschikt zou zijn voor kinderen. Koolhoven maakte, samen met coscenaristen Mieke de Jong en Paul Jan Nelissen, van Terlouws vertelling een coming-of-ageverhaal

vermomd als goed doortimmerde avonturenfilm. Waar Terlouw in zijn boek de saamhorigheid van het gezin van hoofdpersoon Michiel van Beusekom (in de film gespeeld door debutant Martijn Lakemeier) benadrukt, vereiste de vertaling naar de film meer spanning, meer frictie in de relaties tussen Michiel en zijn vader (Raymond Thiry), moeder (Anneke Blok) en oudere zus Erica (Melody Klaver).

Het maakt dat deze film met Hollywood-allure ook in zijn narratief een grote rol weglegt voor het favoriete psychologische probleem van de Amerikaanse film: de vader-zoonrelatie. Vader Van Beusekom is de burgemeester van Vlank, nabij Zwolle, wat hem dwingt cordiaal met de Duitse bezetter om te gaan. Dat kan Michiel maar moeilijk verkroppen; hij wordt juist aangetrokken door het baldadige verzet van buurjongen Dirk en vooral zijn oom Ben (Yorick van Wageningen). Dus als hij dan de kans krijgt de zorg op zich te nemen van de neergestorte Britse piloot Jack (Jamie Campbell Bower), trekt hij dit uiteraard gretig naar zich toe. Dat echter niet alles is wat het lijkt, is de harde

les die Michiel in de hongerwinter van het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog zal moeten leren.

Daarmee raakt Koolhovens film thematisch aan Paul Verhoevens *Zwartboek*, die andere recente Nederlandse Tweede-Wereldoorlogsfilm. Waar daar het wit-is-zwart-en-zwart-is-wit echter weinig subtiel door de strot van de kijker werd geduwd, is het in *Oorlogswinter* slechts een element op de achtergrond, een thrillerachtige twist aan het eind van het verhaal. Veel meer draait de film om de volwassenwording van Michiel. Juist dat thema levert tussen het meer in het oog springende filmgeweld (zoals een prachtig gechoreografeerde en zwaarig in beeld gebrachte achtervolging tussen paardenkoets en Duitse zijspanmotoren), een van de beste scènes van de film op. Het is maar een klein, alledaags moment: Michiel staat in de badkamer en probeert aarzelend het scheermes van zijn vader uit. Als vader dit ziet, stelt hij voor hem even te helpen. Hier komen de hoofdthema's van de film — het gezag voor en van je ouders, versneld volwassen worden in een tijd van oorlog — samen in een intieme scène, waarin deze zeer gewone zaak door de narratieve

Oorlogswinter, 2008, Foto Jaap Vreenegeer.

omstandigheden, het claustrofobische camerawerk van Guido van Gennep én de muziek van de Italiaan Pino Donaggio een immense onderhuidse spanning meekrijgt.

Oorlogswinter is niet Koolhovens eerste boekverfilming: in 2001 maakte hij *De grot*, gebaseerd op de gelijknamige roman van Tim Krabbé. Hoewel de film welwillend werd ontvangen in de pers, trok hij nog geen twintigduizend bezoekers — te weinig voor deze tamelijk groots opgezette publieksfilm. Ook Koolhoven was uiteindelijk niet onverdeeld tevreden over de film: hij vond er “te weinig van zichzelf in terug”, stelde hij in een interview met *de Filmkrant* uit 2005. Het leidde hem, na een voor deze productieve regisseur onkarakteristieke pauze van drie jaar, naar de intieme artfilm *Het zuiden* (2004). Net als zijn drie voorgaande films werd het felrealistische psychologisch drama uitstekend ontvangen door de pers, won het prijzen op diverse festivals, en kwam er hoegenaamd geen publiek op af — nog geen tienduizend bezoekers. Voor een arthousefilm weliswaar niet onverdienstelijk, maar toch reden genoeg voor een kentering in Koolhovens houding ten opzichte van wat hij maakt. “Ik wil geen films meer maken die vooral goed bij filmmakers vallen,” stelde hij in hetzelfde *Filmkrant*-interview. Koolhoven ging mikken op een groter publiek.

Die koerswijziging zette hij direct het volgende jaar stevig in, met de romantische integratiekomedie *Het schnitzelparadijs* en de familiefilm *Knetter*, en die trok hij vervolgens door met ‘n *Beetje verliefd* (2007) en nu *Oorlogswinter*. Maar hoewel beide films duidelijk minder “moeilijk” zijn, toegankelijker dan zijn eerdere werk (naast *De grot* ook het veelgeroemde speelfilmdebuut *Suzy Q* uit 1999 en het wat pretentieuze *AmnesiA* uit 2001), blijft de hand van Koolhoven wel degelijk zeer nadrukkelijk aanwezig. Wellicht heeft het met de negatieve ervaring van *De grot* te maken, misschien is het simpelweg een kwestie van meer ervaring. Hoe het ook zij, tegenwoordig kan Koolhoven misschien wel meer dan ooit een filmauteur in de klassieke zin van het woord genoemd worden. Dus niet een arthousefilmer die vanuit zijn eigen ervaring films “voor zichzelf” maakt, maar een vakman die binnen het systeem zijn eigen artistieke stempel op zijn werk weet te drukken.

Is het dan enkel een kwestie van tijd voor Koolhoven naar Hollywood vertrekt? Het zou wellicht een logische stap zijn; hij was tenslotte met *Suzy Q* degene die Carice van Houten haar eerste hoofdrol gaf, dus de connecties liggen er. Zijn als volgende aangekondigde project, de verfilming van Elvin Posts roman *Vals licht*, zal in ieder geval al Engels gesproken zijn. Toch is het voor de Nederlandse cinema te hopen dat Koolhoven eerst in eigen land nog een aantal films maakt.

JOOST BROEREN

Oorlogswinter, regie: Martin Koolhoven, met: Yorick van Wageningen, Melody Klaver e.a. productie: Isabella Films & Fu Works, 2008, 103 min.